

Leena Huss
professor emerita i finska,
Uppsala universitet

Att föra vidare minoritets- språk till sina barn

Familjer kan se mycket olika ut. Det finns familjer med en eller två föräldrar och ibland bor en förälder någon annanstans. En del familjer lever tillsammans med äldre släktingar. Kanske behärskar de vuxna minoritetsspråket, eller inte. Det gäller att ta hänsyn till hur verkligheten ser ut när vi funderar på hur vi bäst kan hjälpa barn att tillägna sig sitt minoritetsspråk.

Om vi föräldrar har tillräckliga språkkunskaper är det lättast att göra det till en vana att tala minoritetsspråket hemma. I tvåspråkiga familjer kan vi komma överens om att föräldrarna talar var sitt språk med barnet. Huvudsaken är att barnet får gott om tillfällen att både höra och använda språket. En positiv och tillåtande atmosfär uppmuntrar barnet att utveckla sin flerspråkighet.

Men om mina egna kunskaper inte räcker till?

Det finns många vuxna som aldrig har fått lära sig sitt ursprungsspråk, eller som har förlorat det under tidens gång. Det beror på den tidigare assimilationspolitiken i Sverige. Den stämplade andra språk än svenska som onyttiga och till och med skadliga för barnen. Många föräldrar slutade tala sitt minoritetsspråk hemma. Den efterföljande generationen hade få eller ingen möjlighet att lära sig något annat språk än svenska.

Nu har tiderna förändrats och det finns nya möjligheter att främja minoritetsspråken. Men det

är fortfarande många som är osäkra på om deras egna språkkunskaper räcker till för att ge barnet ett fullvärdigt språk. Så behöver vi inte tänka! Vi kan alla bidra till att våra barn får tillgång till sitt nationella minoritetsspråk. En tumregel är att vi som föräldrar ska ge det som vi trots allt har, alltså lära barnet ord, fraser, sånger eller annat som vi kan eller minns från vår egen barndom. Allt vi kan förmedla berikar barnet och väcker lusten att lära sig mer.

Även om du som förälder inte behärskar ditt minoritetsspråk, kan du på olika sätt visa att språket är viktigt för dig. Det finns exempel på föräldrar som förlorat minoritetsspråket, men som fått ett nytt intresse när deras barn börjar lära sig språket i förskolan eller skolan. Då kan minoritetsspråket bli hela familjens gemensamma projekt – ett mycket effektivt sätt att visa att språket är värdefullt för både barn och vuxna!

Ta hjälp av andra!

Fundera på vilka andra personer, till exempel släktingar, vänner, grannar och lekkamrater, som skulle kunna bidra till att skapa en miljö kring barnet där språket och kulturen ingår som en naturlig del. Kanske kan vi ordna regelbundna träffar där vi själva och vårt barn får umgås med andra på minoritetsspråket. Fundera sedan tillsammans kring hur språket kan inkluderas i olika slags roliga evenemang och aktiviteter. Ju mer barnet förknip-

par minoritetsspråket med positiva upplevelser, desto lättare blir det för oss föräldrar att fortsätta att stärka barnets minoritetsspråk.

Mor- och farföräldrar kan också hjälpa till med att utveckla barnets minoritetsspråk. Kanske kan de läsa för barnet på minoritetsspråket om vi själva inte har möjlighet? Ofta bär den äldsta generationen på en kulturskatt som de yngre åtminstone delvis gått miste om. Det kan också vara mycket positivt för de äldre att känna att deras kunskaper värdesätts. De har en viktig uppgift i att föra vidare kulturen och språket till de yngsta.

Många bibliotek ordnar sagostunder på olika språk. Det går bra att önska sig sagostunder på det egna språket om sådana inte redan erbjuds. Vi kan också föreslå att biblioteket köper in böcker och annat material på minoritetsspråket. Numera finns det en hel del barnböcker, filmer och ljudböcker på minoritetsspråk, som ni kan få tillgång till via biblioteket, och via nätet.

Förskolan kan bidra

Enligt skollagen har barn som tillhör nationella minoriteter som talar finska, meänkieli eller samiska, rätt till förskoleverksamhet helt eller ”till en väsentlig del” i kommuner som ingår i de så kallade språkliga förvaltningsområdena för dessa minoritetsspråk. Det finns inget krav på att vi som föräldrar använder språket i hemmet, eller ens att vi behärskar det själva, för att våra barn ska få förskoleverksamhet på språket. Det räcker att vi önskar att få detta.

Trots den positiva lagstiftningen kan verkligheten ibland se annorlunda ut. Om barnet inte bor i en förvaltningskommun, eller om familjen önskar språkstöd i minoritetsspråken romani eller jiddisch, är situationen en annan. Men kom ihåg att förskolan enligt den nya läroplanen ska stödja barns utveckling av sitt nationella minoritetsspråk och sin kulturella identitet. Därför ska vi föräldrar ta upp vår önskan om språk- och kulturstöd när det är dags för barnet att börja i förskolan.

Vi kan berätta för personalen i förskolan om den

språkliga situationen i hemmet, och tillsammans fundera kring vad som kan göras för att stödja barnets minoritetsspråk. Det bästa är om det finns personal på plats som talar det önskade språket. Kanske kan dessa i så fall göra det till en vana att använda minoritetsspråket med barnet. I en del förskolor tillfrågas föräldrar rutinmässigt om de vill att personalen ska använda ett visst språk med deras barn. Om så inte sker där ditt barn ska gå i förskola, får vi kanske själva ta upp frågan.

Om språkkunnig personal inte finns att tillgå kan förskolan bidra på andra sätt. Det finns ambulande språkpedagoger som gör regelbundna besök på förskolor, läser, sjunger och leker med barnen och genom sin blotta existens utgör tvåspråkiga förebilder. Det finns också förskolor som använder digitala medier för att främja minoritetsspråken. I vissa fall anordnas digitala träffar mellan barn med samma språk på olika förskolor.

Vikten av positiva attityder gentemot alla språk

Det är en självklarhet att positiva attityder är viktiga när vi vill att våra barn ska tillägna sig och utveckla sitt eget minoritetsspråk. Men ett barn som lever i en flerspråkig omgivning brukar också tidigt bli intresserad av andra språk och kulturer. Då är det viktigt att skapa en öppen och positiv atmosfär kring alla språk som barnet kommer i kontakt med: hemmets språk, svenska och de språk som talas av andra i barnets omgivning. Det är en nödvändig utgångspunkt när vi vill främja vårt barns flerspråkighet.

Några reflekterande frågor:

1. Hur mycket är jag själv beredd att satsa på mitt barns flerspråkighet?
2. Vad är min målsättning?
3. Vilket stöd kan jag hitta i min egen omgivning?

Bokstart

Kulturrådet har regeringens uppdrag att främja läsning och stimulera små barns språkutveckling. Bokstart är en nationell satsning som vänder sig till föräldrar och vuxna i barns närhet. www.bokstart.se

KULTURRÅDET

Statens kulturråd, Box 27215, 102 53 Stockholm
Telefon: 08 519 264 00, www.kulturradet.se